

5 BEHEER EN INRICHTING

“Nationale Parken in Nederland zijn grote aaneengesloten gebieden van tenminste 1.000 hectare, bestaande uit natuurterreinen, wateren en/of bossen, met een bijzonder planten- en dierenleven en een hoge belevingswaarde. Daarnaast kunnen Nationale Parken ook cultuurgronden bevatten, al dan niet als onderdeel van de EHS. Tevens zijn er goede mogelijkheden voor recreatief medegebruik. **In Nationale Parken worden natuurbeheer en natuurontwikkeling geïntensiveerd**, worden natuur- en milieueducatie sterk gestimuleerd en worden natuurgerichte recreatie en onderzoek bevorderd.” (Definitie Nationale Parken)

5.1 DOELSTELLINGEN EN DOELTYPEN

De doelstelling van het Nationaal Park Dwingelderveld is als volgt:

5.1.1 Hoofddoelstelling

Behoud en/of ontwikkeling van de voor het Dwingelderveld kenmerkende natuurlijke en half-natuurlijke levensgemeenschappen en de in samenhang daarmee ontstane cultuurhistorische en landschappelijke verschijningsvormen, alsmede de daarvoor noodzakelijke abiotische gegevens en processen.

Voor het Nationaal Park kan deze doelstelling als volgt gespecificeerd worden:

* Natuurlijke en half-natuurlijke levensgemeenschappen:

Behoud en ontwikkeling van de levensgemeenschappen van hoogvenen, vennen, heideplassen, dop- en struikheidevegetaties, heischrale graslanden, jeneverbesstruwelen en zo natuurlijk mogelijke eiken-berkenbossen en beuken-eikenbossen, alsmede geleidelijke over-

gangen tussen voornoemde levensgemeenschappen.

* Cultuurhistorie:

Behoud en herstel van de kenmerken en onderlinge relaties van het in het verleden ontstane agrarische cultuurlandschap van de hogere zandgronden, en beekdalen, waarvan de bovengenoemde levensgemeenschappen onderdeel uitmaakten.

* Abiotische omstandigheden:

Behoud van de abiotische gegevens en behoud en bevordering van de daaruit voortvloeiende natuurlijke en half-natuurlijke processen, zijnde een van nature nat en voedselarm, zacht golvend dekzand- en keileemgebied met lokaal jongere zandverstuivingen, dat fungeert als inziggingsgebied voor het in de omringende laaggelegen gebieden uittredende grondwater. Dit vormde en vormt de basis voor de aanwezige natuurwetenschappelijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het gebied.

5.1.2 Nevendoelstelling

Het bieden van en het, waar nodig in kwalitatieve zin, ontwikkelen van mogelijkheden voor het kennis nemen en beleven van de schoonheid en andere waarden van natuur, cultuurhistorie en landschap op het Dwingelderveld.

Het bieden van mogelijkheden voor voorlichting en educatie op dusdanige wijze, dat zowel de plaatselijke bevolking als bezoekers van het Nationaal Park op een actieve wijze in contact kunnen komen met natuurwaarden in het algemeen en de specifieke waarden van het Dwingelderveld in het bijzonder."

5.2 STREEFBEELD VOOR DE LANGE TERMIJN IN EEN SCHETS

Gebaseerd op de mogelijkheden die het Dwingelderveld heeft voor bepaalde ontwikkelingen geeft de ontwikkelingsschets aan welke ontwikkelingen waar gewenst zijn. De landschapsecologische samenhangen tussen gebieden en de werking van het watersysteem spelen een prominente rol in de keuzen die we maken. Voorgestane ontwikkelingen kunnen soms snel in gang worden gezet; op verschillende plaatsen is dat al gebeurd. Soms duurt het wachten langer voordat we kunnen starten. In enkele gevallen kun je zelfs denken aan 50 jaar of langer.

Ondanks de hoge kansrijkdom voor een zgn. 'begeleid natuurlijke ontwikkeling' kiezen we in het Dwingelderveld voor een zgn. 'half-natuurlijke ontwikkeling' van bos en heide. Momenteel zetten we in op het verbeteren van de abiotische situatie en het herstel van de hydrologische basis. In dit Beheers- en Inrichtingsplan hebben we als doelstelling geformuleerd behoud en ontwikkeling van voor het Dwingelderveld kenmerkende natuurlijke en half-natuurlijke levensgemeenschappen, de in samenhang daarmee cultuurhistorische ontstane landschappelijke verschijningsvormen en de daarvoor noodzakelijke abiotische gegevens en processen. Deze doelstellingen zijn verankerd in de huidige situatie: het huidige landschapsbeeld, cultuurhistorische waarden, bijzondere levensgemeenschappen en zeldzame soorten. Deze in-steek is niet veranderd sinds de start van het Nationaal Park zet zich in grote lijnen voort in het lange termijn streefbeeld. Het heidegebied zal wellicht nog wat uitbreiden in de boswachterij Dwingeloo bij vernatting van de boswachterij. Het bos wordt geleidelijk aan half-natuurlijk van aard. Alleen de particuliere bospercelen in de noordwesthoek blijven multifunctioneel. Vanuit het Nationaal Park worden daar dan ook geen vernattingsinitiatieven genomen.

We ondersteunen het streven van rijk en provincie om voor het Schietveld te streven naar een halfnatuurlijke ontwikkeling. Op dit overgangsgebied naar het beekdal kan op den duur een ongeperceleerd, overwegend open landschap met vochtige en droge schrale graslanden, heischrale vegetaties en hier en daar struwelen ontstaan.

De essen buiten het Nationaal Park liggen grotendeels in multifunctioneel gebied. Ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden is hier gewenst. Gewaskeuze en extensivering van het grondgebruik kan daaraan bijdragen. De herkenbaarheid van de essen kan worden vergroot door herstel van esbeplantingen en behoud van de openheid door de essen niet bebouwen of bebossen. De es van Kraloo valt onder half-natuurlijk landschap. Op deze es is het ambitieniveau hoger; ook in de percelen liggen natuurdoelen. In de overige cultuurlandschappen gaat het vooral om landschappelijke kwaliteiten. Concrete plannen vallen echter buiten het kader van het BIP 2003.

5.3 STREEFBEELD VOOR DE LANGE TERMIJN IN NATUURDOELEN

Voor de gebiedsvisie Oude Vaart hebben rijk en provincie een streefbeeld voor de lange termijn opgesteld. In die gebiedsvisie is het Dwingelderveld eveneens opgenomen. Onderstaande tekst is – aangepast - afkomstig van de gebiedsvisie. Het streefbeeld voor de lange termijn hebben we op kaart .. opgetekend met behulp van NBL doeltypen. Een NBL-doeltype geeft een samenhangend beeld van natuur, bos en landschap. In tabel .. hebben we de indeling in NBL-doeltypen weergegeven en in bijlage .. hebben we een beschrijving ervan opgenomen.

Het Nationaal Park Dwingelderveld heeft een natuurfunctie. Het streefbeeld bestaat uit natte en droge heide en hoogveen (NBL

doeltype IIIc2) en inheemse bosgemeenschappen (NBL doeltype IIIa). Vooral de ontwikkeling van hoogveen en natte heide heeft hoge prioriteit en stelt hoge eisen aan de hydrologie in het gebied en in de omgeving. Met dit streefbeeld voor ogen werkt het waterschap aan het herstel van het watersysteem en neemt het maatregelen om verdroging in het gebied een halt toe te roepen. Het hydrologisch model onderzoek (Iwaco, 1999 heeft extra aanwijzingen opgeleverd om effectieve maatregelen te nemen om de gewenste toestand in het gebied te bereiken. Daarvoor zijn ook in meer en mindere mate het beekdal van de Ruiner Aa en van de Dwingelerstroom in beeld.

Ontwikkeling van inheemse bosgemeenschappen is uiteindelijk het streefbeeld voor de hele boswachterij Dwingeloo. De huidige productiebossen zullen we geleidelijk aan omvormen worden naar half-natuurlijke bosgemeenschappen. De particuliere bossen houden een multifunctioneel karakter. De als waardevol aangemerkte bosgemeenschappen (A-lokaties in de boswachterij Dwingeloo) van het type Korstmossen-Dennenbos, Kussentjesmos-Dennenbos en Kraaihei-Dennenbos zullen we als half-natuurlijke eenheden in stand houden. In het bosreservaat Lheebroek streven we een spontane ontwikkeling na (oftewel: niets doen). Hier ontwikkelt zich een bosgemeenschap zónder beheersmaatregelen. De oppervlakte van dit reservaatje is klein; de mogelijkheden zijn beperkt. Het is afzonderlijk op de kaart aangegeven.

Aan de rand van het Dwingelderveld in het overgangsgebied naar het beekdal van de Dwingelerstroom ondersteunen we het treven van Rijk en provincie om een complex van heide, bos en mantel- en zoomvegetaties, struweel en heischrale vegetaties te ontwikkelen. Dit parkachtige streefbeeld is op de kaart aangegeven is met NBL doeltype IIIb.

5.4 NATUURDOELEN VOOR DE KORTE TERMIJN (KOMENDE TIEN JAAR).

Op kaart .. hebben we de korte termijn doelen (komende 10 jaar) uitgewerkt in natuurdoeltypen. De gehanteerde natuurdoeltypen zijn in het handboek natuurdoeltypen (Bal, 1995) beschreven voor de fysisch-geografische regio hogere zandgronden (Hz- typen).

In tabel .. is te zien met welke in par .. beschreven langetermijn NBL-doeltypen de natuurdoeltypen overeenkomen.

De natuurdoeltypen zijn afgestemd op huidige gebruik en bestemming van de grond, huidige doelstellingen van de terreinbeheerders en in de toekomst gewenste omstandigheden in de terreinen. Deze omstandigheden zijn meestal vastgelegd in de beheersplannen. Soms is hiervan afgeweken omdat potenties van gebieden daar aanleiding toe geven of omdat er actueel al een andere koers wordt gevaren. Er zijn half-natuurlijke en multifunctionele natuurdoeltypen toegekend.

5.4.1 Half-natuurlijke doeltypen

Hz-3.4 ven: zijn op kaart niet apart aangegeven, maar er liggen er vele. Onder dit doeltype vallen alleen vennen met soorten die kenmerkend zijn voor (matig) voedselarm water door stagnerend regenwater of toestromend grondwater. De vennen hebben een zandbodem en ruimte voor windwerking. Kenmerkende vegetaties behoren tot het Oeverkruidverbond. Zodra veenvorming optreedt worden het veentjes en vallen ze onder natuurdoeltype Hz-3.10 (hoogveen) en als ze te voedselrijk worden onder Hz 3.2 (zoetwatergemeenschap).

Hz-3.6 bloemrijke graslanden (Lv-3.5): komen voor in het Noordenveld. Het type geldt voor voormalige landbouwgronden waar natuurgericht graslandbeheer wordt gevoerd. Op den duur kunnen vegetaties

op deze gronden uitgroeien tot vochtig schraal grasland (Hz-3.7) of tot droge en vochtige heide typen (Hz-3.9 en Hz-3.10). Dat vraagt tijd en betere omstandigheden van waterhuishouding en bodem.

Hz-3.7 vochtige schraalgraslanden (Lv-3.4). Blauwgraslanden, dotterbloemhooilanden, veldrusschraallanden kleine en grote zeggenvegetaties behoren tot dit type. Bij langdurig schraallandbeheer kunnen deze vegetaties zich uit het vorige type ontwikkelen, als de waterhuishouding en voedselrijkdom van de bodem geschikt zijn. Het zijn typische beekdal- en laagveenvegetaties die voorkomen waar kwelwater toestroomt en waar de bodem vochtig, matig voedselrijk of voedselarm is, zoals in de Hoorns. De met Hz-3.6 gecombineerde typen liggen in de graslandreservaten die ook onder Hz-3.6 zijn genoemd. Vochtige schraalgraslanden zijn ook onderdeel van het natuurdoeltype Hz-3.p.

Hz-3.9 droge heide. Dit type geldt voor de drogere delen in de Dwingeloose en Kraallose heide, voor gedeelten in de boswachterij Dwingeloo en de boswachterij Ruinen en voor het heidegebied op de zuidflank van het beekdal van de Ruiner Aa.

Hz-3.10 vochtige heide en hoogveen (Lv-3.6).

Dit type beslaat een groot deel van het Dwingelderveld, al dan niet in combinatie met type Hz-3.9. Het type heeft eveneens betrekking op alle veentjes waar lokaal hoogveenvorming plaats vindt.

In het Dwingelderveld zal bij verbetering van de hydrologie, aankoop van landbouwenclaves en bij afname van verdroging, vermesting en verzuring, het areaal vochtige heide en hoogveen toenemen ten opzichte van de huidige situatie. In het plan van aanpak voor de waterhuishouding staat aangegeven hoe de waterhuishouding voor het gebied aangepast kan worden zodat de basisconditie geschikt wordt voor ontwikkeling van hoogveen en natte

heidevegetaties. Een deel van het bosgebied zal dan vernatten. Behalve nat bos wordt een deel heide en krijgt doeltype Hz-3.10.

Hz-3.11 struweel, mantel- en zoombegroeiing betreft stuwelen en bosrandbegroeiingen. Dit type hebben we toegekend aan rand van bos langs de Dwingeloosche heide en bij de Anserdennen. Het type is bovendien essentieel onderdeel van natuurdoeltype Hz-3p.

Hz-3.13 bosgemeenschappen van voedselarme zandgrond: Hiertoe behoren Eiken-Berkenbossen en Dennenbos met overgangen naar Eiken-Berkenbos. Vooral in de Dennenbossen is er een rijke begroeiing van mossen en korstmossen en soms kraaiheide. Het type is kenmerkend voor de droge zandgronden op het plateau in Drenthe.

Grote delen van de boswachterij Dwingeloo (waaronder het Lheebroekerzand), delen van het Ter Horsterzand en de Anserdennen en het Nuilerbosch hebben dit doeltype.

Onderzoek naar de kansrijkdom (of haalbaarheid) van bepaalde vegetatietypen in het Dwingelderveld kan eventueel leiden tot een keuze van een andere verdeling van de natuurdoeltypen Hz-10 en Hz-3.13. Het huidige multifunctionele bos in de boswachterij Dwingeloo wordt geleidelijk aan half-natuurlijk.

5.4.2 Multifunctionele doeltypen

Hz-4.1 akker. Dit natuurdoeltype heeft betrekking op de essen die voor planten- en diersoorten of vanuit landschap en cultuurhistorie belangrijk zijn. De opgenomen essen zijn aangewezen of voorgesteld als beheersgebied (al dan niet ruime jas). De overige essen die niet op de kaart zijn opgenomen zijn als landschapsstructuur belangrijk maar hebben voor de korte termijn geen speciale status.

Hz-4B.4 boscultuur met uitheemse soorten betreft bossen waar uit productieoverwe- gingen exoten opgenomen zijn in het bos- bestand. Dit is m.n. het geval in de particu- liere bossen in het noordwesten van het Dwingelderveld. Wij hopen dat hier het aandeel uitheemse soorten in de toekomst af zal nemen.

